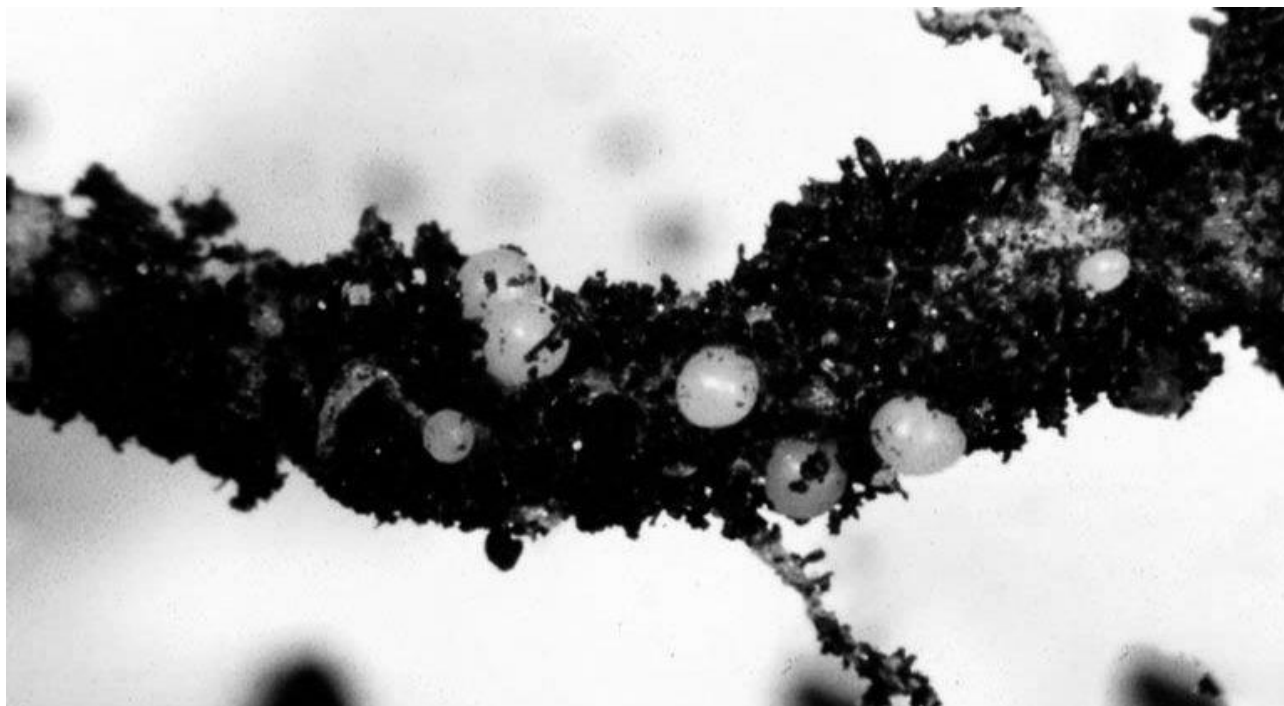

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва**

Затверджено вченою радою
факультету захисту рослин
(протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.)

ЗОВНІШНІЙ І ВНУТРІШНІЙ КАРАНТИН РОСЛИН

Рекомендації до вивчення дисципліни

Харків – 2020

Укладачі: канд. с.-г. наук, доцент **С.В. Станкевич**; канд. с.-г. наук, доцент **І.В. Забродіна**

Рецензенти: **Є.М. Білецький**, д-р біол. наук, професор, академік Академії наук вищої школи, професор кафедри екології та біотехнології ХНАУ ім. В.В. Докучаєва;
Л. В. Жукова, канд. с.-г. наук, доцент кафедри фітопатології ХНАУ ім. В.В. Докучаєва

ВСТУП

Небезпека проникнення чужинного шкідника, збудника хвороби чи бур'яну зростає, якщо життєвий цикл шкідливого організму певним чином тісно пов'язаний з рослинним товаром, наприклад, занесення кокцид – із садивним матеріалом, шкідників запасів – із зерном та зернопродукцією, збудників захворювань сої, кукурудзи та соняшнику – з їхнім насінням та ін. На практиці існує також небезпека завезення шкідливого організму з тарою чи пакувальним матеріалом, транспортними засобами, а також із залишками ґрунту на коренях рослин, підборах пасажирів тощо.

Практика доводить, що після проникнення на нові території успішно натуралізуються види з високою екологічною пластичністю, високою репродуктивною здатністю, сильною конкуренто-спроможністю. Подальшому розвитку і розповсюдженню шкідливого організму в нових ареалах сприяє наявність кормових рослин та відповідних кліматичних умов. Доведено, що впродовж кожного наступного десятиріччя відбувається інтродукція (проникнення шкідливого організму, що супроводжується його акліматизацією) щонайменше три–п'ять чужинних (адвентивних) збудників хвороб рослин та 5–10 шкідників рослин.

Першим захисним заходом від таких організмів є **карантин рослин** – система державних заходів, спрямованих на захист рослинних багатств країни від завезення і вторгнення з інших держав карантинних та інших особливо небезпечних шкідників, збудників хвороб і бур'янів, а у випадку проникнення карантинних об'єктів – на локалізацію та ліквідацію їхніх осередків.

Відповідальність за охорону території України від проникнення і поширення карантинних шкідливих організмів покладена на Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, яка підпорядковується Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

У нашій країні було створено 24 обласні держінспекції, а також інспекції в містах Києві, Севастополі та в АР Крим. На залізничних станціях, в аеропортах, на аеродромах, при морських та річкових портах, при станціях на підприємствах поштового зв'язку, автомобільних дорогах, автовокзалах, автостанціях, пунктах пропуску на державному кордоні діють прикордонні пункти з карантину рослин, фумігаційні загони та бригади.

Розрізняють зовнішній, внутрішній та лісовий карантини рослин.

1. ЗОВНІШНІЙ КАРАНТИН РОСЛИН

В останні роки відбулися великі політичні та соціально-економічні зміни. Після того як Україна стала самостійною державою її кордони простяглися через рівнини, гори, ліси, ріки, моря. У морських і річкових портах, пристанях, на залізничних станціях, в аеропортах, на аеродромах, на підприємствах поштового зв'язку, автомобільних дорогах, автовокзалах, автостанціях, пунктах пропуску на державному кордоні було створено 189 прикордонних пунктів з карантину рослин. Спеціалісти служби забезпечують охорону рослинних ресурсів України від занесення та розповсюдження небезпечних шкідників.

Зовнішній карантин рослин покликаний захищати рослинні багатства країни від ввезення відсутніх в Україні шкідників, хвороб рослин та бур'янів з імпортованим підкарантинним матеріалом, а також на запобігання вивезенню шкідників з експортованим матеріалом, що обумовлено у договорах з країною-імпортером.

Вивчаючи світову шкідливу фауну і флору та враховуючи місцеві умови, а також рекомендації регіональних міжнародних організацій з карантину рослин та національні особливості, кожна країна складає свій перелік карантинних організмів – шкідників, збудників хвороб рослин і бур'янів, проти яких здійснюється комплекс державних заходів з карантину рослин. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (далі Держпродспоживслужба) керується своїм національним переліком. Держпродспоживслужба утворена у вересні 2014 р. на базі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби і приєднанням до Служби, що утворилася, Державної інспекції з питань захисту прав споживачів і Державної санітарно-епідеміологічної служби.

Вся підкарантинна продукція, яка надходить в Україну із закордону, підлягає обов'язковому догляду держінспектором з карантину рослин у пунктах пропуску через державний кордон та за місцем призначення. Фітосанітарний контроль поширюється на всі підкарантинні матеріали та об'єкти і транспортні засоби, які надходять в Україну.

Підконтрольні об'єкти – об'єкти (транспортні засоби, які прибувають в Україну, сільськогосподарські та лісові угіддя в трикілометровій зоні державного кордону та пунктах ввезення,

складські приміщення), які входять до категорії підкарантинних матеріалів та об'єктів і контролюються спеціалістами державної служби з карантину рослин.

Підконтрольні матеріали – матеріали (тара, контейнери, промислові товари, вироби з вовни та шкіри, гофрокартону, пакувальний матеріал тощо), які входять до категорії підкарантинних матеріалів та об'єктів і підлягають карантинному догляду без супроводження фітосанітарними документами.

Підкарантинні матеріали – це такі, що підлягають фітосанітарному контролю на державному кордоні та супроводжуються фітосанітарними документами:

- насіння і садивний матеріал сільськогосподарських, лісових, декоративних, квіткових рослин; свіжі овочі, фрукти, картопля;
- рослини та їх частини (живці, цибулини, бульби, кореневища, щепи та ін.);
- продовольче, фуражне, технічне зерно, шрот, солод, комбікорм, макуха;
- копра, тапіока, макуха, тютюн;
- волокно бавовнику, льону та інших прядильно-волокнистих культур, вовни немітої і нечесаної, шкірсировини, що не пройшла хімічний обробіток; лікарська рослинна сировина;
- рис, крупи, горіхи, арахіс, борошно та вироби з нього;
- кава-зерно, какао-боби, кондитерські вироби, чай, прянощі, спеції, лавровий лист та ін.);
- сушені овочі, фрукти, гриби;
- культури живих грибів, бактерій, вірусів, нематод, кліщів, які є збудниками і носіями хвороб рослин, а також комах, що завдають збитків живим рослинам та продукції рослинного походження;
- рослинні вкладення у поштові відправлення, багаж пасажирів;
- деревина та хімічно необроблені вироби з неї, пиломатеріали;
- тара і контейнери, що надходять із країн розповсюдження капрowego жука та інших небезпечних видів роду *Trogoderma*;
- моноліти і зразки ґрунтів;
- фураж (сіно, комбікорм, підстилка тощо), що використовується у разі ввезення худоби із-за кордону;
- зрізи живих квітів.

Важливим принципом зовнішнього карантину є профілактика завезення карантинних об'єктів у нашу країну. Багаторічна практика

свідчить, що в ході проведення фітосанітарного догляду на прикордонних пунктах часто виявляють шкідливі організми, відсутні на території держави. Тому відповідальною ланкою у системі заходів є встановлення фітосанітарного стану імпортованих підкарантинних вантажів, оскільки попередити завезення в країну карантинних організмів простіше і дешевше, ніж локалізувати і ліквідувати осередок.

Догляд підкарантинних вантажів, які проводять карантинні інспектори, та лабораторна експертиза зразків складають єдиний взаємопов'язаний процес.

Інспектор прикордонного пункту з карантину рослин перед початком догляду з'ясовує наявність та правильність оформлення документів, за якими дозволене ввезення підкарантинного вантажу в Україну та фітосанітарний сертифікат країни-експортера. Уточнює країну-експортера, вид вантажу, дотримання умов ввезення, визначених імпортованим карантинним дозволом (КДІ), фітосанітарні заходи перед відправленням (у разі проведення знезараження – якими препаратами та сертифікат фумігації).

Ознайомившись із документацією, інспектор здійснює фітосанітарний догляд, якому підлягають всі підкарантинні вантажі різних категорій та призначень, що перетинають державний кордон, або проходять транзитом через територію України.

Фітосанітарний контроль на державному кордоні – система заходів, спрямована на охорону території України від проникнення з-за кордону карантинних та інших небезпечних шкідників, хвороб рослин і бур'янів, що можуть завдавати значних збитків народному господарству України.

Якщо вантаж навіть не є карантинним (меблі, устаткування, техніка, обладнання тощо), але експортером є країна, де розповсюджені ті чи інші карантинні об'єкти, які мають значення для території держави, тоді тара, яка може служити переносником шкідників, чи пакувальний матеріал підлягають карантинному фітосанітарному догляду.

Догляд (вантажів) – офіційне обстеження рослин, рослинних продуктів або інших підкарантинних матеріалів з метою виявлення шкідливих організмів та/або для встановлення відповідності (вантажів) фітосанітарним регламентаціям.

1.1. Обов'язки держінспектора з карантину рослин під час догляду

Догляд вантажу слід проводити якісно і ретельно, він не повинен викликати необґрунтованих простоювань транспорту згідно з передбаченими нормами.

У випадках, коли вантаж не має явних ознак зараження карантинними чи небезпечними для нашої держави шкідниками, його перевантажують і транспортують за місцем призначення, повідомляючи про необхідність детального догляду місцеву Держпродспоживслужбу.

У разі виявлення живих карантинних чи інших небезпечних шкідників при зовнішньому догляді транспорту, вантажів, контейнерів, упаковки, роботу припиняють, а заражений транспорт окремо або з вантажем знезаражують. Якщо у випадку зовнішнього первинного догляду шкідників в активному стані не виявлено, вантаж підлягає догляду разом із транспортним засобом, а також у складах після його вивантаження за місцем призначення. Зразки для аналізу відбирають від кожної партії вантажу і проводять лабораторну експертизу.

Посівний і посадковий матеріал потребує всебічної експертизи, навіть із застосуванням лабораторних методів дослідження. У багатьох випадках для встановлення їх карантинного фітосанітарного стану необхідні тривалі фітопатологічні та інші лабораторні аналізи. Тому всі посилки і бандеролі з посівним і посадковим матеріалом у пункті ввезення повинні обов'язково доглядатися з проведенням експертизи. В окремих випадках повну експертизу імпортного насіння і посадкового матеріалу проводять в карантинних лабораторіях за місцем їх надходження.

Посилки і бандеролі з живими корисними комахами, культурами грибів, бактерій і нематод інспектор, не розпаковуюючи, передає для аналізу у фітосанітарну лабораторію. Міжнародні посилки з гербаріями, призначені науковим установам – доглядає сам або передає в лабораторію.

Великі товарні партії зерна хлібних злаків (посівного та продовольчого), рису та інших зернопродуктів, різного насіння, свіжих фруктів, овочів, картоплі та іншої продукції, призначеної для продовольчих потреб, а також промислову рослинну сировину

інспектор детально доглядає. У таких вантажах він збирає комах і відбирає згідно з методикою ДСТУ зразки для лабораторного аналізу та експертизи.

Тютюнова сировина, хміль, бавовник, джутове та інші рослинні волокна, а також сира шерсть, будівельний войлок, шкіри тварин, шкіру і хутро інспектор доглядає лише візуально. Детальний догляд таких вантажів проводять всередині країни, на підприємствах, що переробляють цю сировину. Під час догляду інспектор у разі розпакування чи переробки вантажу збирає усіх виявлених шкідників, насіння бур'янів чи відбирає середні зразки від промислових відходів, що залишаються після переробки кожної партії імпортової сировини (наприклад, насіння бавовнику із бавовникового волокна), аналізує їх на приховану зараженість шкідниками, розтинаючи, або передає в карантинну лабораторію для експертизи рентгенографічним методом.

Продовольчі запаси на судах, літаках та інших видах транспорту інспектор піддає догляду безпосередньо у місцях зберігання, збирає шкідників, які трапляються у продуктах і приміщеннях, відбирає зразки продуктів з ознаками зараженості і характерними пошкодженнями та аналізує їх на пункті карантину рослин.

Продукція, в якій виявлені карантинні та інші небезпечні шкідники, хвороби рослин і бур'яни, підлягає обов'язковому знезараженню, очищенню від бур'янів і технічній переробці або її використанню в регіонах, де відсутня загроза розповсюдження. Всі витрати, пов'язані із знезараженням імпортованих підкарантинних вантажів, сплачують організації, які займаються зовнішньоторговельною діяльністю.

У випадку неможливості знезараження або очищення карантинними організмами матеріалів, їх повертають експортеру або знищують за вказівкою Держпродспоживслужби України.

Пасажири, члени корабельних команд, екіпажів літаків, бригад поїздів та інших видів транспорту, які прибувають у пункти пропуску через Державний кордон України, зобов'язані повідомляти в митній декларації про наявність в їх поклажі підкарантинної продукції і піддавати її карантинному фітосанітарному догляду. Заражену карантинними організмами, а також заборонену до ввезення приватними особами продукцію вилучають і знищують або повертають відправнику.

1.2. Порядок введення і фітосанітарний контроль транспортних засобів, підконтрольних об'єктів і підкарантинних матеріалів, що прибувають в Україну

Ввезення в Україну із інших країн підкарантинних вантажів, матеріалів і продукції дозволяється за наявності імпортного карантинного дозволу, який видає власнику вантажу Держпродспоживслужба України.

Карантинний дозвіл на імпорт – офіційний документ, який дозволяє імпорт цього товару за умови дотримання вказаних у ньому фітосанітарних вимог.

У ньому визначаються строки і прикордонні пункти ввезення, умови і місця використання вантажів. Перелік карантинних організмів, від яких повинен бути вільним вантаж; конкретний вид продукції та його тоннаж; крім країни-експортера, країна його походження, прикордонні пункти ввезення.

Підкарантинні матеріали повинні супроводжуватися фітосанітарним сертифікатом, який видає Державна служба з карантину рослин країни-експортера, який завіряє, що вантаж є вільним від карантинних організмів, обумовлених країною-імпортером. У разі надходженні на прикордонний пункт підкарантинного вантажу без необхідних фітосанітарних документів питання про дозвіл на ввезення вирішує в кожному окремому випадку Держпродспоживслужба України.

Вимоги Держпродспоживслужби про попередження занесення на територію України карантинних та інших небезпечних шкідників, збудників хвороб рослин та бур'янів повинні заноситися імпортерами в торгові договори на постачання в Україну із-за кордону або перевезення через її територію підкарантинних вантажів, матеріалів, продукції.

Для отримання карантинного дозволу на імпорт імпортуючі установи повинні не пізніше, ніж за п'ять діб до початку ввезення або здійснення транзиту подати до Держпродспоживслужби заявку на його оформлення. До заявки додається підтвердження про оплату (платіжне доручення, квитанція поштового переказу, ордер Ощадбанку України) і копія контракту.

Ввезення насінневого або посадкового матеріалу дозволяється лише на адресу організацій або приватних підприємців (свідоцтво про

державну реєстрацію з наданням права займатися зовнішньо-економічною діяльністю) за умов обов'язкового розміщення на карантинну перевірку в інтродукційно-карантинному розсаднику, карантинній оранжереї під контролем обласної інспекції.

У разі ввезення посадкового матеріалу, крім вищезазначених документів, повинна бути службова записка від начальника обласної продспоживслужби про відповідність умов карантинним правилам, акт обстеження та свідоцтво карантинної лабораторної експертизи, план ділянки, де будуть висаджені рослини, специфікації за видами, їх кількості, договір на оренду (оранжереї, площі).

Сортовий склад насінневого та посадкового матеріалу повинен бути занесений до діючого Реєстру сортів України. У разі відсутності таких у Реєстрі необхідна згода Міністерства аграрної політики України. Приватним особам заборонено завозити насінневий та посадковий матеріал.

Для підкарантинних вантажів, які визнані Комісією з питань гуманітарної допомоги при Кабінеті Міністрів України гуманітарними, всі карантинні послуги проводять безкоштовно, крім проведення знезараження продукції, що зазначається в умовах карантинного дозволу. У випадках відсутності витягу з протоколу Комісії про визнання відповідного вантажу гуманітарним, здійснюється оплата відповідно до діючого порядку.

Оформлення карантинного дозволу на імпорт за наявності повного пакета необхідних документів становитиме два–три дні до надходження вантажу на кордон України.

1.3. Порядок оформлення документів на експорт рослинної продукції

Підкарантинні матеріали, які вивозяться за межі України, повинні відповідати умовам, що передбачені відповідними міжнародними договорами, учасниками яких є Україна, контрактами і карантинними дозволами імпортуючої сторони.

Підкарантинний вантаж, що експортується в Україну обов'язково повинен супроводжуватися *фітосанітарним сертифікатом країни-експортера*. Такий документ оформляється спеціалістами Національної Організації карантину рослин і засвідчує, що цей вантаж задовольняє вимоги країни-імпортера і є вільним від карантинних

шкідливих організмів. Це первинний документ, який супроводжує вантаж і містить інформацію для компетентних органів у пункті ввезення країни-імпортера. Термін дії фітосанітарного сертифіката – 14 діб, починаючи з дати його видачі.

Фітосанітарний сертифікат (ФС) на експорт підкарантинних матеріалів з України видається за міжнародною формою, встановленою ЄОКЗР. Він засвідчує стан підкарантинних матеріалів, що експортуються з України в інші країни. Підставою для його оформлення є:

- результати попередньо проведених польових обстежень (у період вегетації місць вирощування або зберігання), догляд перед відправленням та лабораторна експертиза, внаслідок чого підкарантинні матеріали є визнані вільними від карантинних об'єктів, передбачених відповідними міжнародними договорами;

- продукція експортується із вільних у карантинному відношенні зон;

- додаткові вимоги до підкарантинного матеріалу, виставлені країною-імпортером або міжнародними угодами в галузі карантину рослин.

На вимогу країни-імпортера фітосанітарний сертифікат може бути виданий і на інші матеріали, що підлягають фітосанітарному контролю і не повинні супроводжуватися фітосанітарними документами.

Вивезення підкарантинних матеріалів за межі України проводиться на основі фітосанітарного догляду у супроводі ФС на експорт. Поштові відправлення з насіннєвим і садивним матеріалом, які відправляють за межі України науково-дослідні установи, ботанічні сади Державною комісією України із сортовипробовування та охорони сортів рослин, підлягають карантинній перевірці та лабораторній експертизі в місцях вирощування насіннєвого і садивного матеріалу, а також повинні супроводжуватися фітосанітарним сертифікатом на експорт.

Для одержання фітосанітарного сертифіката на експорт вантажовласник повинен підготувати партію вантажу згідно з умовами імпортера і подати не пізніше, ніж за 30 діб до відправлення підкарантинного матеріалу за кордон до держінспекції з карантину рослин за місцем їх вирощування або відвантаження заяву на оформлення карантинного (фітосанітарного) сертифіката і копію

контракту. Вантаж доглядати не раніше, ніж за 5 днів до відвантаження на експорт.

Підкарантинні матеріали, що перевозяться територією України транзитом, повинні супроводжуватись фітосанітарним сертифікатом країни-експортера і карантинним дозволом на транзит, що видає Держпродспоживслужба України. Вони підлягають фітосанітарному контролю в прикордонному пункті ввезення тільки у тих випадках, коли виникає підозра щодо зараження або транспортний засіб містить підкарантинний матеріал, який не відповідає вимогам фітосанітарної служби України.

Протягом року в ізольованих та ізотермічних транспортних засобах дозволений транзит: насіння, садивного матеріалу, товарних партій зерна, свіжої плодоовочевої продукції, деревини і виробів з неї та іншої продукції, що відповідає фітосанітарним вимогам транзиту.

По території України заборонений транзит з перевантаженням або в негерметичних транспортних засобах з 15 квітня по 1 листопада:

- цитрусових (апельсини, мандарини, цитрини, грейпфрути) з підкарантинних зон країн розповсюдження середземноморської плодової мухи (*Ceratitis capitata*);

- пасльонових (помідори, баклажани, перець солодкий, картопля) з підкарантинних зон країн розповсюдження картопляної молі (*Phthorimaea operculella*);

- плодів насіннячкових та кісточкових (яблука, груші, айва, ківі, папайя, манго, сливи, черешні, вишні, абрикоси, персики та ін.) з підкарантинних зон країн розповсюдження плодових мух: середземноморської, яблуневої (*Rhagoletis pomonella*), східної (*Dacus dorsalis*); персикової плодожерки (*Carposina nipinensis*), грушевої вогнівки (*Numonia pyrivorella*);

- протягом року садивного матеріалу з країн розповсюдження бактеріального опіку плодових (збуд. *Erwinia amylovora*), жовтої хвороби гіацинтів (збуд. *Xanthomonas campestris*), раку цитрусових (збуд. *Xanthomonas citri*) та насінневого матеріалу без КДІ країни-імпортера і карантинного дозволу на транзит Держпродспоживслужби України.

Підкарантинні та підконтрольні матеріали, що заражені карантинними або іншими небезпечними шкідниками, хворобами рослин і бур'янами та щодо яких неможливе вжиття ефективних заходів знезараження, підлягають поверненню країні-експортеру.

2. ВНУТРІШНІЙ КАРАНТИН РОСЛИН

2.1. Організація та завдання внутрішнього карантину рослин

Держпродспоживслужба України здійснює на території країни через державні інспекції з карантину рослин в областях та АР Крим систему заходів з внутрішнього карантину. Вони спрямовані на:

- попередження проникнення шкідників, збудників хвороб рослин та бур'янів у вільні від них райони країни із заражених районів;
- своєчасне виявлення, локалізацію та ліквідацію карантинних шкідників, збудників хвороб рослин та бур'янів;
- організацію та проведення контролю за виконанням правил та заходів з карантину рослин під час виробництва, заготівлі, транспортування, зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції та інших підкарантинних матеріалів.

Карантин рослин розповсюджується на:

Вантажі та матеріали, що підлягають обов'язковому фітосанітарному контролю, в подальшому називатимуться “підкарантинна продукція” (підкарантинний матеріал, підкарантинний вантаж).

Насіння та посадковий матеріал сільськогосподарських, лісових та декоративних культур, рослини та їх частини (живці, відводки, цибулини, кореневища, корені, коренеплоди, горшкові рослини, зрізані квіти тощо).

Свіжі овочі, плоди, ягоди, гриби.

Продовольче, фуражне і технічне зерно та продукти його переробки, копру, солод, шрот, жмих, волокно бавовнику, льону та інших прядильно-волокнистих культур, лікарську рослинну сировину, та сировину зі шкіри та шерсті.

Рис (лущений та нелущений), горіхи, арахіс, борошно, крупу, каву в зернах, какао-боби, сушені плоди та овочі, тютюн-сирець, прянощі, чай.

Культури живих грибів, бактерій, вірусів, нематод, кліщів, комах, які є збудниками та переносниками хвороб рослин і пошкоджують живі рослини та продукцію рослинного походження.

Колекції комах, збудників хвороб рослин, насіння та гербарії.

Рослинні вкладання в поштові відправлення, ручному вантажі та багажі пасажирів.

Тару, деревину, вироби із дерева, пакувальні матеріали (за виключенням синтетичних), вироби із рослинних матеріалів, моноліти та зразки ґрунту.

Фураж (сіно, солома), комбікорм, підстилка при ввезенні тварин із підкарантинних зон.

На транспортні засоби, які надходять з інших держав чи підкарантинних зон.

Приміщення, де складують, переробляють, використовують і реалізують підкарантинні матеріали.

На землі сільськогосподарського, лісового чи іншого призначення, які прилягають до державного кордону, до пунктів пропуску через державний кордон України, місць складування, переробки, використання та реалізації підкарантинних матеріалів.

На будь-яку продукцію, вантажі та матеріали, які можуть бути заражені шкідниками, збудниками хвороб рослин та бур'янами.

2.2. Установлення карантинного етапу складів, посівів, насаджень, районів, областей шляхом їх обстеження

Одним із основних завдань внутрішнього карантину є встановлення фітосанітарного стану території країни.

Для своєчасного виявлення на території України осередків карантинних шкідників, збудників хвороб рослин і бур'янів, організації боротьби з ними та попередження їх подальшого розповсюдження проводять систематичне обстеження сільськогосподарських угідь, місць зберігання та переробки продукції рослинного походження, пунктів надходження підкарантинної продукції та прилеглих до них територій.

Обстеженню та перевірці підлягають:

Посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур у районах, прилеглих до сухопутного Державного кордону України; території, прилеглі до морських, річкових портів (пристаней), аеропортів, шосейних доріг і залізниць; залізничних та автомобільних станцій, через які здійснюють ввезення насіння, рослин та іншої продукції рослинного походження із зарубіжних країн.

Посіви та насадження підприємств, організацій, установ, які займаються вирощуванням, розмноженням та реалізацією насінневого та посадкового матеріалу для використання всередині країни та на експорт.

Усі посіви та насадження, проведені насінням і посадковим матеріалом, завезеним із зарубіжних країн та із підкарантинних районів України.

Насіння і посадковий матеріал та інша продукція рослинного походження, призначені на експорт.

Сільськогосподарські та інші угіддя в районах розповсюдження карантинних шкідників, хвороб рослин та бур'янів, а також у суміжних з ними районах.

Елеватори, складські приміщення та інші місця зберігання і переробки продукції рослинного походження, завезеної із районів України, на які накладений карантин, чи із зарубіжних країн, а також транспортні засоби, які перевозять вказану продукцію.

2.3. Порядок накладання та зняття карантину

У разі виявлення в сільськогосподарських, лісових чи інших угіддях карантинних шкідників, збудників хвороб рослин та бур'янів органи Держпродспоживслужби України повинні вжити невідкладних заходів з локалізації та ліквідації виявлених осередків зараження і спрямовувати в адміністративні органи подання про накладання карантину на відповідну територію. Для цього державний інспектор з карантину рослин зобов'язаний негайно повідомити адміністрацію району про виявлення осередків небезпечних шкідливих організмів з метою попередження розповсюдження та швидшої їх ліквідації і накладання на відповідну територію карантину з повідомленням про це населення та обласні і місцеві сільськогосподарські органи та Державну службу карантину рослин України.

Рішення про накладання чи зняття карантину за поданням органів Держпродспоживслужби України приймають органи виконавчої влади.

Карантин накладається на господарства громадян, колективні господарства чи населений пункт; територію чи частину території підприємства, установи чи організації; групу населених пунктів, район, область, республіку.

Після прийняття рішення про накладання карантину органи Державної служби інформують керівників підприємств, установ та організацій, господарств, а також громадян про запровадження фітосанітарних обмежень, проведення необхідних заходів з локалізації та ліквідації карантинних шкідників, збудників хвороб та бур'янів.

Установлюють постійний контроль за неухильним дотриманням керівниками підприємств, установ, організацій, господарств, а також громадянами карантинних обмежень та заходів.

Вивезення насіння, рослин та іншої продукції рослинного походження з територій, на які накладений карантин, здійснюється лише за умов дотримання та правил фітосанітарної служби.

Забороняється ввезення і використання без карантинного сертифіката насіння та посадкового матеріалу у вільних від карантинних об'єктів господарствах із господарств, на які накладений карантин, з метою його використання як посівний та посадковий матеріал.

Насіння, рослини та інша підкарантинна продукція, вивезена без карантинного сертифіката з територій, на які накладається карантин, підлягає вилученню та передачі заготівельним організаціям для технічної переробки чи використання на підприємствах харчування. А за необхідності їх слід піддати знезараженню, повернути чи знищити. Карантин знімають після проведення фітосанітарних заходів і повної ліквідації осередків карантинних шкідників, хвороб рослин та бур'янів.

2.4. Карантинні вимоги до розсадників

Всі господарства, які займаються вирощуванням посадкового плодово-ягідного, субтропічного, декоративного матеріалу, лісових та інших культур, незалежно від відомчого підпорядкування, повинні бути вільними від карантинних шкідників, збудників хвороб рослин та бур'янів.

Категорично забороняється закладання розсадника на необстежених чи заражених карантинними організмами територіях. А також поблизу насаджень, заражених карантинними кокцидами.

Забороняється заготівля живців для розсадників на присадибних ділянках, у промислових садах, необстежених маточних насадженнях.

Розсадники (маточні насадження, ділянки розмноження та формування) повинні бути закладені на обстеженій і вільній від зараження карантинними організмами території з просторовою ізоляцією від заражених насаджень, що визначають державні інспекції. Просторово ізольовані насадження повинні бути вільними від карантинних організмів.

Закладання плодкових розсадників у господарствах, вільних від

карантинних організмів, але розміщених у заражених районах, дозволяють з просторовою ізоляцією від найближчих осередків зараження, які визначаються інструкціями, методичними вказівками для боротьби з карантинними шкідниками, збудниками хвороб рослин.

У зонах часткового розповсюдження карантинних видів кокцид із лісосмуг та захисних смуг, що оточують розсадники, бажано видалити всі породи плодових та інших культур, що пошкоджуються ними, замінивши їх на стійкі породи.

У кожному розсаднику обов'язково ведуть журнал карантинного нагляду, в який поряд з даними про вирощування та реалізований посадковий матеріал заносять результати обстеження та вказівки для проведення карантинних заходів.

У розсадниках, які межують з підкарантинною територією щодо карантинного виду кокцид, щорічно виконують обов'язкові ранньовесняні чи осінні та літні обробки препаратами, які рекомендовані для боротьби з ними.

У разі зараження карантинним видом кокцид живої огорожі чи окремих декоративних рослин, які прилягають до розсадника, їх багатократно (7–8 разів) обробляють відповідними інсектицидами. У разі неефективності ліквідації шкідника цим методом, заражені рослини підлягають знищенню, а на їх місці висаджують хвойні породи чи інші культури, що не вражаються ними.

Заходи з ліквідації відособленого осередка зараження карантинним видом кокцид у розсадниках включає вибракування та знищення заражених рослин, багатократні (до семи обробок) обприскування рекомендованими хімічними препаратами, обстеження. Під час обприскування звертають увагу на ретельність промивання прикореневої шийки саджанців.

Ефективність обробок визначає інспектор чи спеціаліст лабораторії з карантину рослин.

Для вирощування здорового посадкового матеріалу розсадники зобов'язані мати необхідні пестициди, добрива, апаратуру, сільськогосподарську техніку, інші матеріали та обладнання.

Розсадники, що займаються вирощуванням рослин для реалізації і знаходяться в зараженому карантинними організмами районі, повинні мати фумігаційну камеру і технічні засоби знезараження, проводити профілактичну фумігацію посадкового матеріалу з подальшою перевіркою її якості.

За місяць до початку викопування саджанців та заготівлі живців

спеціалісти розсадника обстежують поля та інші насадження, що знаходяться на їх території. Після завершення обстеження керівник розсадника разом із державним інспектором з карантину рослин проводять контрольну перевірку посадкового матеріалу та поряд розташованих насаджень, готовність фумігаційної камери до проведення знезараження живців та саджанців.

Державний інспектор видає дозвіл і визначає умови реалізації посадкового матеріалу про відсутність зараження насаджень карантинними організмами та виконання господарством усіх карантинно-профілактичних заходів. Про результати карантинної перевірки інспектор робить відповідний запис у журналі карантинного нагляду.

Державний інспектор карантину рослин має право забракувати посадковий матеріал і не видавати дозвіл на його реалізацію для закладання промислових (маточних) насаджень, ремонту садів, продажу населенню, озеленення території та з іншою метою у випадках зараження посадкового матеріалу, насаджень, що знаходяться на території розсадника чи навколо нього карантинними організмами; неготовності (відсутності) фумігаційної камери; невиконання спеціалістами розсадника заходів з карантину рослин. Відповідальність за вирощування рослинного матеріалу, вільного від карантинних організмів, покладають на директора, головного агронома чи агронома із захисту рослин.

2.5. Правила проведення науково-дослідних робіт з карантинними організмами на території України

Для попередження розповсюдження карантинних шкідників, хвороб та бур'янів під час проведення науково-дослідних робіт в установах та організаціях незалежно від відомчого підпорядкування необхідно *дотримуватися* відносно карантинних організмів, зареєстрованих на території України, *карантинних правил*.

1. На проведення досліджень необхідний спеціальний дозвіл Держпродспоживслужби України.

2. Наукові установи та організації узгоджують місце проведення досліджень з місцевими державними інспекціями з карантину рослин, які повідомляють про це в Держпродспоживслужбу України.

3. Для кожного дослідження (особливо географічного) наукові установи чи організації разом з місцевим органом карантину

розробляють фітосанітарні вимоги. У них конкретизують умови проведення досліду і виконання профілактичних заходів, які виключають розповсюдження досліджуваного карантинного організму.

4. Наказом по установі закріплюється відповідальний виконавець дослідження та затверджуються конкретні вимоги. У місцях проведення досліду забороняється перебування осіб, які не мають відношення до досліджень.

5. Виконання карантинних вимог перевіряє місцевий державний орган карантину рослин до початку досліду, в період його проведення і після закінчення. Результати кожної перевірки оформляються актом.

6. Суворо забороняється передавати іншим особам та організаціям живі особини та культури мікроорганізмів без спеціального дозволу Держпродспоживслужби України.

7. Передачу і прийняття рослинних організмів та колекційного матеріалу оформляють актом, який підписують виконавець та керівник установи, що здає та приймає матеріал. Для обліку підкарантинного біоматеріалу відповідальний виконавець веде спеціальний журнал.

8. Утримувати карантинні організми дозволяється в ізольованих ємкостях, які знаходяться в окремих приміщеннях, що виключають розповсюдження карантинних організмів.

10. Халати та інший спецодяг, господарський інвентар, устаткування, прилади, інструменти, посуд використовують протягом досліду лише в тому місці, де дозволено проводити дослідження.

11. Устаткування, прилади, інструменти, сільськогосподарський інвентар, посуд і спецодяг після завершення дослідження необхідно знезаразити засобами, вказаними в карантинних вимогах.

12. Поживні середовища, рослини, залишки корму та інші матеріали, які раніше використовувалися, стерилізують або знищують. Повне знищення об'єкта оформляють актом у присутності представника місцевого державного органу карантину рослин.

13. Цінний біологічний матеріал (зокрема культури бактерій, грибів), колекції, гербарії, хворі та заражені рослини після досліду повинні бути передані до ЦНДКЛ чи використані за вказівкою. Для цього також складають акт у присутності представника місцевого державного органу карантину рослин.

14. У зоні масового розповсюдження карантинного організму дослідження проводять з дотриманням загальних правил, які виключають вивезення та подальше розселення шкідливого організму на території, де він не зареєстрований.

2.6. Обов'язки керівників сільськогосподарських органів, міністерств, відомств, організацій та громадян

Сільськогосподарські органи суб'єктів України, міністерства, відомства, установи та організації, які займаються виробництвом, заготівлею, зберіганням, транспортуванням, переробкою та реалізацією підкарантинної продукції, організують під контролем органів Держпродспоживслужби України проведення фітосанітарних заходів з карантинними організмами щодо попередження їх розповсюдження.

Міністерства шляхів сполучення, транспорту та інші відомства не повинні приймати до перевезення підкарантинну продукцію з територій, на які накладений карантин, без карантинних сертифікатів.

Керівники підприємств, установ та організацій зобов'язані:

– Забезпечувати систематичне обстеження посівів, насаджень і прискладських територій та підприємств, в яких зберігають чи переробляють підкарантинну продукцію, а також перевірку продуктів запасів з метою виявлення карантинних шкідників, збудників хвороб та бур'янів;

– У випадках їх виявлення негайно повідомляти Держпродспоживслужбу України з карантину рослин та виконавчу владу на місцях;

– Забезпечувати проведення профілактичних та винищувальних заходів з попередження розповсюдження та ліквідації осередків карантинних шкідливих організмів під час виробництва, заготівлі, зберігання, транспортування і реалізації сільськогосподарської та іншої продукції рослинного походження;

– Суворо дотримуватися карантинних правил під час завезення насіння, рослин та продукції рослинного походження із зарубіжних країн та із підкарантинних зон України;

– Узгоджувати з органами Держпродспоживслужби України виділення площ під закладання розсадників та насінневих ділянок;

– Проводити силами та засобами підприємства, установи, організації чи фумігаційних загонів Держпродспоживслужбу України (за заявками вантажовідправників чи отримувачів вантажу) знезараження насіння, рослин та іншої продукції рослинного походження, транспортних засобів, складських та інших приміщень, тари;

– Утримувати в належному вигляді технічні засоби (фумігаційні та дезкамери, термічні установки, апаратуру та ін.) для проведення заходів із знезараження.

Підприємства, установи та організації, що вирощують насіннєвий та посадковий матеріал для реалізації, зобов'язані мати для проведення знезараження вирощеного матеріалу фумігаційні камери та інше устаткування.

Поштові відділення зв'язку в районах, оголошених під карантинном, можуть приймати посилки зі свіжими фруктами та овочами, насіннєвим та посадковим матеріалом лише у разі дотримання умов та правил, установлених карантинною службою.

Громадяни, які займаються вирощуванням сільськогосподарських рослин, зобов'язані проводити систематичні спостереження за посівами з метою своєчасного виявлення карантинних шкідників, збудників хвороб та бур'янів, а в разі їх виявлення негайно повідомляти про це Держпродспоживслужбу України, сільськогосподарські органи чи органи виконавчої влади та вживати заходи з ліквідації осередків цих об'єктів; суворо дотримуватися діючих правил з карантину рослин.

Особи, винні в порушенні правил з карантину рослин, притягуються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Головна державна фітосанітарна інспекція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.karantin.gov.ua/>
2. Европейская и Средиземноморская организация по защите растений [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.eppo.int/european and Mediterranean Plant protection organization/](http://www.eppo.int/european_and_Mediterranean_Plant_protection_organization/)
3. Журнал «Захист і карантин рослин»
4. Журнал «Защита и карантин растений»
5. Журнал «Овочівництво»
6. Журнал «Пропозиція»
7. Ілюстрований довідник регульованих шкідливих організмів в Україні / [О.В. Башинська, Н.А. Константінова, Л.А. Пилипенко та ін.]. – Київ: Урожай, 2009. – 249 с.
8. Карантинні хвороби рослин: підручник / В.М. Родігін, Ф.М. Марютін, І.Д. Устінов та ін. – Харків: ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2002. – 360 с.
9. Методи огляду та експертизи об'єктів регулювання: метод. вказівки до вивчення змістового модуля «Методи відбору проб у процесі карантинного огляду та експертизи» для підготовки фахівців ОС «магістр» спеціальності 202 «Захист і карантин рослин / уклад. С.В. Станкевич / ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2016. – 26 с.
10. Мовчан О.М. Карантинні шкідливі організми / О.М. Мовчан, І.Д. Устінов. – Київ: Світ, 2000. – 197 с.
11. Мовчан О.М. Карантинні шкідливі організми: підручник / О.М. Мовчан. – Київ: Світ, 2002. – Ч. 1. – 288 с.
12. Мовчан О.М. Карантинні шкідливі організми: підручник / О.М. Мовчан, О.О. Сикало, І.Д. Устінов. – Київ: Колобіг, 2005. – Ч. 1. – 411 с.
13. Про карантин рослин: Закон України від 19 січня 2006 р. № 3369-IV зі змінами // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 19–20. – 167 с.
14. Станкевич С. В. Моніторинг шкідників сільськогосподарських культур: навч. посіб. / С. В. Станкевич, І. В. Забродіна. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2016. – 216 с.

15. Станкевич С.В. Методи огляду та експертизи підкарантинних матеріалів: навч. посіб. / С. В. Станкевич. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2017. – 255 с.
16. Стратегія і тактика захисту рослин. Т. 1. Стратегія / В.П. Федоренко, Л.І. Бублик, Н.О. Козуб та ін.; за ред. В.П. Федоренка. – Київ: Альфа-стевія, 2012. – 500 с.
17. Устінов І.Д. Карантин рослин. Ч. 1. Карантинні шкідники / І.Д. Устінов, О.М. Мовчан, Ж.Д. Кудіна. – Київ: Іріс, 1995. – 416 с.
18. Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів в міжнародній торгівлі // Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин; Міжнародні стандарти з фітосанітарного захисту. – Рим: ФАО, 2006. – № 1. – 19 с.
19. Чужеродные виды на территории России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sevin.ru/invasive/>
20. Шванвич В. Н. Курс общей энтомологии / В. Н. Шванвич. – Москва: Сов. наука, 1949. – 900 с.

Додатки

КАРАНТИННІ ВИДИ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ СПИСОК А1

Карантинні організми, відсутні в Україні

Кліщі

№ з/п	Латинська (для вірусів англійська) назва	EPPO code	Українська назва
1	<i>Aculops fuchsiae</i> Keifer	ACUPFU	Галовий кліщ фуксії
2	<i>Oligonychus perditus</i> Pritchard & Baker	OLIGPD	Ялівцевий кліщ

Комахи

1	<i>Acleris gloverana</i> Wals	PEROGL	Західна чорноголова листокрутка-брунькоїд
2	<i>Acleris variana</i> Fern.	PEROVA	Східна чорноголова листокрутка-брунькоїд
3	<i>Aeolesthes sarta</i> Sols.	AELSSA	Узбецький вусач
4	<i>Agrilus anxius</i> Gory	AGRLAX	Вузькозлатка березова бронзова
5	<i>Agrilus planipennis</i> Fairmaire	AGRLPL	Вузькозлатка ясенева смарагдова
6	<i>Aleurocanthus spiniferas</i> Quaint.	ALECSN	Шипувата чорна білокрилка
7	<i>Aleurocanthus woglumi</i> Ashby	ALECWO	Чорна цитрусова білокрилка
8	<i>Amauromyza maculosa</i> Mall.	AMAZMA	Хризантемний листяний мінер
9	<i>Anoplophora chinensis</i> Forst.	ANOLCN	Вусач китайський
10	<i>Anoplophora glabripennis</i> Motsh.	ANOLGL	Азіатський вусач
11	<i>Anthonomus bisignifer</i> Sehen.	ANTHBY	Суничний квіткоїд
12	<i>Anthonomus signatus</i> Say	ANTHSI	Суничний брунькоїд
13	<i>Bactrocera dorsalis</i> Hend.	DACUDO	Східна фруктова муха

14	<i>Bactrocera zonata</i> Saund.	DACUZO	Персикова фруктова муха
15	<i>Bemisia tabaci</i> Gen.	BEMITA	Тютюнова білокрилка
16	<i>Cacoecimorpha pronubana</i> Hubn.	TORTPR	Гвоздична листокрутка
17	<i>Callosobruchus chinensis</i> Linn.	CALLCH	Китайський зерноїд
18	<i>Callosobruchus maculatus</i> Fabr.	CALLMA	Чотириплямистий зерноїд
19	<i>Carposina niponensis</i> Wals.	CARSNI	Персикова плодожерка
20	<i>Caryedon gonagra</i> Fabr.	PACHGO	Арахісовий зерноїд
21	<i>Ceratitis capitata</i> Wied.	CERTCA	Середземноморська плодова муха
22	<i>Ceratitis cosyra</i> Walk.	CERTCO	Мангова фруктова муха
23	<i>Ceratitis rosa</i> Karch.	CERTRO	Натальська фруктова муха
24	<i>Choristoneura conflictana</i> Walk.	ARCHCO	Велика тополева листокрутка
25	<i>Choristoneura fumiferana</i> Clem.	CHONFU	Ялинова листокрутка
26	<i>Choristoneura occidentalis</i> Freem.	ARCHOC	Східна ялинова листокрутка
27	<i>Choristoneura rosaceana</i> Har.	CHONRO	Скошенополоса листокрутка
28	<i>Conotrachelus nenuphar</i> Herb.	CONHNE	Плодовий довгоносик
29	<i>Cydia inopinata</i> Heinrich.	CYDIIN	Маньчжурська плодожерка
30	<i>Cydia packardi</i> Zell.	LASPPA	Вишнева плодожерка
31	<i>Cydia prunivora</i> Wals.	LASPPR	Сливова американська плодожерка
32	<i>Dendrolimus sibiricus</i> Tschet.	DENDSI	Сибірський шовкопряд
33	<i>Diabrotica barberi</i> Smith & Lawr.	DIABLO	Північний кукурудзяний жук
34	<i>Diabrotica speciosa</i> Germ.	DIABSC	Діабротика особлива

35	<i>Diabrotica undecimpunctata</i> Man.	DIABUN	Південний кукурудзяний жук
36	<i>Dinoderas bifoveolatus</i> Woll.	DINOBI	Каптурник багатоїдний
37	<i>Dryocosmus kuriphilus</i> Yas.	DRYCKU	Азіатський каштановий галовий пильщик
38	<i>Epitrix cucumeris</i> Har.	EPIXCU	Гарбузова блішка (картопляний жук-блішка)
39	<i>Epitrix papa</i> Orlova-Bienkowskaja	EPIXPA	Картопляна блішка
40	<i>Epitrix subcrinita</i> Le Conte	EPIXSU	Західна картопляна блішка
41	<i>Epitrix tuberis</i> Gent	EPIXTU	Картопляна блішка
42	<i>Halyomorpha halys</i> Stal.	HALYNA	Жовто-бурий мармуровий клоп
43	<i>Ips hauseri</i> Reit.	IPXHA	Киргизький гірський короїд
44	<i>Ips subelongatus</i> Motsch.	IPXFA	Великий модриновий короїд
45	<i>Keiferia lycopersicella</i> Wals.	GNORLY	Томатна міль-мінер
46	<i>Lepidosaphes ussuriensis</i> Bork.	LEPSUS	Уссурійська комоподібна щитівка
47	<i>Liriomyza huidobrensis</i> Blanc.	LIRIHU	Південний американський мінер
48	<i>Liriomyza sativae</i> Blanc.	LIRISA	Овочевий листяний мінер
49	<i>Liriomyza trifolii</i> Burg.	LIRITR	Конюшинний, або хризантемний мінер
50	<i>Maconellicoccus hirsutus</i> Green	PHENHI	Жорстковолосий червець
51	<i>Malacosoma americanum</i> Fabr.	MALAAM	Східноамериканський похідний шовкопряд
52	<i>Malacosoma disstria</i> Hub.	MALADI	Лісовий похідний шовкопряд
53	<i>Malacosoma parallela</i> Staud.	MALAPA	Гірський кільчастий шовкопряд
54	<i>Margarodes vitis</i> Philippi	MARGVI	Виноградний червець

55	<i>Melanotus communis</i> Gyll.	MELNCO	Ковалик загальний
56	<i>Monochamus alternatus</i> Hope	MONCAL	Вусач мінливий
57	<i>Monochamus carolinensis</i> Oliv.	MONCCA	Вусач каролінський
58	<i>Monochamus marmorator</i> Kirb.	MONCMR	Вусач мармуровий
59	<i>Monochamus mutator</i> LeCont.	MONCMC	Вусач змінний
60	<i>Monochamus nitens</i> Bat.	MONCNI	Вусач сяючий
61	<i>Monochamus notatus</i> Drury.	MONCNO	Вусач помічений
62	<i>Monochamus obtusus</i> Cas.	MONCOB	Вусач тупий
63	<i>Monochamus scutellatus</i> Say.	MONCST	Вусач щитовий
64	<i>Monochamus titillator</i> Fabr.	MONCTI	Вусач дрібний
65	<i>Naupactus leucoloma</i> Boh.	GRAGLE	Білокаймистий жук
66	<i>Numonia pyrivorella</i> Mats.	NEPOPI	Грушева вогнівка
67	<i>Opogona sacchari</i> Boj.	OPOGSC	Бананова міль
68	<i>Pissodes nemorensis</i> Germ.	PISONE	Смолівка кедрова
69	<i>Pissodes strobi</i> Peck.	PISOST	Смолівка веймутової сосни
70	<i>Pissodes terminalis</i> Hop.	PISOTE	Смолівка верхівок сосни
71	<i>Popillia japonica</i> Newm.	POPIJA	Японський жук
72	<i>Premnotrypes latithorax</i> Pier.	PREMSP	Широкогрудий андійський картопляний довгоносик
73	<i>Premnotrypes suturicallus</i> Kusch.	PREMSP	Мозолистий картопляний довгоносик
74	<i>Premnotrypes vorax</i> Hust.	PREMSP	Ненажерливий картопляний довгоносик
75	<i>Rhagoletis cingulata</i> Loew.	RHAGCI	Східна вишнева муха

76	<i>Rhagoletis fausta</i> Osten Sacken.	RHAGFA	Темнокрила вишнева муха
77	<i>Rhagoletis indifferens</i> Cur.	RHAGIN	Західна вишнева муха
78	<i>Rhagoletis mendax</i> Curran.	RHAGME	Чорнична плодова муха
79	<i>Rhagoletis pomonella</i> Walsch.	RHAGPO	Яблунева муха
80	<i>Rhizoecus hibisci</i> Kaw. & Tak.	RHIOHI	Кореневий червець
81	<i>Saperda candida</i> Fabr.	SAPECN	Скрипун яблуневий круглоголовий
82	<i>Scirtothrips aurantii</i> Faure.	SCITAU	Південно-африканський цитрусовий трипс
83	<i>Scirtothrips citri</i> Moul.	SCITCI	Північний каліфорнійський цитрусовий трипс
84	<i>Scirtothrips dorsalis</i> Hood.	SCITDO	Чилійський жовтий чайний трипс
85	<i>Scolytus morawitzi</i> Sem.	SCOLMO	Заболонник Моравіца
86	<i>Sinoxylon conigerum</i> Gerst.	SINOCO	Каптурник зубчастий
87	<i>Sirex ermak</i> Sem	SIRXER	Чорно-блакитний рогахвіст
88	<i>Spodoptera eridania</i> Cram.	PRODER	Південна совка
89	<i>Spodoptera fragiperda</i> J.E. Smith	LAPHFR	Кукурудзяна листяна совка
90	<i>Spodoptera littoralis</i> Boisd.	SPODLI	Єгипетська бавовникова совка
91	<i>Spodoptera litura</i> Fabr.	PRODLI	Азіатська бавовникова совка
92	<i>Tecia solanivora</i> Pov.	TECASO	Гватемальська картопляна міль
93	<i>Tetropium gracilicorne</i> Reit.	TETOGR	Тонковусий вусач
94	<i>Thrips palmi</i> Karn.	THRIPL	Трипс Пальмі
95	<i>Toxoptera citricidus</i> Kirk.	TOXOCI	Тропічна цитрусова попелиця

96	<i>Trogoderma granarium</i> Ev.	TROGGA	Капровий жук
97	<i>Unaspis citri</i> Comst.	UNASCI	Апельсинова щитівка
98	<i>Xylotrechus altaicus</i> Geb.	XYLOAL	Алтайський модриновий вусач
99	<i>Xylotrechus namanganensis</i> Heyd.	XYLONM	Наманганський вусач
100	<i>Zabrotes subfasciatus</i> Boh.	ZABRSU	Бразильський бобовий зерноїд

Нематоди

1	<i>Aplielenchoides besseyi</i> Christie	APLOBE	Рисова нематода
2	<i>Bursaphelenchus xylophilus</i> (Steiner and Bulirer) Nickle	BRSXY	Соснова стовбутова нематода
3	<i>Globodera pallida</i> (Stone) Behrens	HETDPA	Бліда картопляна нематода
4	<i>Heterodera glycines</i> Ichinohe	HETDGL	Соева нематода
5	<i>Meloidogyne chitwoodi</i> Golden, O'Bannon, Santo & Finley	MELGCH	Колумбійська галова нематода
6	<i>Meloidogyne enterolobii</i> Yang & Eisenback	MELGMY	Ентеролобіумова галова нематода
7	<i>Meloidogyne fallax</i> Karssen	MELGFA	Несправжня колумбійська нематода
8	<i>Nacobbus aberrans</i> (Thorne) Thorne & Allen	NACOVA	Несправжня галова нематода
9	<i>Radopholus similis</i> (Cobb) Thome	RADOSI	Бананова свердлова нематода

Грибні хвороби

1	<i>Apiosporina morbosa</i> (Schweinitz) von Arx	DIBOMO	Чорний рак гілок
2	<i>Ceratocystis fagacearum</i> (Bretz) Hunt	CERAFA	Вілт (в'янення) дуба

3	<i>Ceratocystis fimbriata</i> Ellis & Halsted <i>f.sp.</i> <i>platani</i> Walter	CERAFP	Рак, синява деревини платана
4	<i>Chrysomyxa</i> <i>arctostaphyli</i> Dietel	CHRYAR	Жовта іржа відьминих мітел ялини
5	<i>Cronartium</i> <i>eoleosporioides</i> J.C. Arthur	CRONCL	Ріжкоподібна іржа
6	<i>Cronartium comandrae</i> Peck	CRONCO	Іржа командри
7	<i>Cronartium comptoniae</i> J.C. Arthur	CRONCP	Стовпчаста іржа сосни
8	<i>Cronartium fusiforme</i> Hed. & Hunt ex Cum.	CRONFU	Веретеноподібна іржа
9	<i>Cronartium himalayense</i> Bagchee	CRONHI	Пухироподібна іржа сосни
10	<i>Cronartium</i> <i>kamtschaticum</i> Jorstad	PERICU	Іржа японської білої сосни
11	<i>Cronartium quercuum</i> (Berkeley) Miyabe ex Shirai	CRONQA	Ріжкоподібна іржа букових
12	<i>Didymella ligulicola</i> (K.F. Baker, Dimock & L.H. Davis) von Arx.	MYCOLG	Аскохітоз хризантем
13	<i>Endocronartium</i> <i>harknessii</i> (J.P. Moore) Y. Hiratsuka	ENDCHA	Західна галоподібна іржа
14	<i>Gymnosporangium</i> <i>asiaticum</i> Miyabe ex Yamada	GYMNAS	Іржа груші і ялівцю
15	<i>Gymnosporangium</i> <i>clavipes</i> (Cooke & Peck) Cooke & Peck	GYMNCL	Бурувата іржа айви
16	<i>Gymnosporangium</i> <i>globosum</i> (Farlow) Farlow	GYMNGL	Іржа американського глоду
17	<i>Gymnosporangium</i> <i>juniperi-virginianae</i> Schwein	GYMNVJ	Іржа яблуні і кедр

18	<i>Gymnosporangium yamadae</i> Miyabe ex Yamada	GYMNJA	Іржа яблуні і ялівцю
19	<i>Melampsora farlowii</i> (J.C. Arthur) J.J. Davis	MELMFA	Іржа тсуґи
20	<i>Melampsora medusae</i> Thumen	MELMME	Іржа тополі
21	<i>Monilinia fructicola</i> (Winter) Honey	MONIFC	Плодова гниль
22	<i>Mycosphaerella dearnessii</i> M.E. Barr	SCIRAC	Коричневий плямистий опік хвої
23	<i>Mycosphaerella gibsonii</i> H.C. Evans	CERSPD	Коричневий опік хвої сосни
24	<i>Mycosphaerella laricis-leptolepidis</i> K. Ito, K. Sato & M. Ota	MYCOLL	Септоріоз хвої японської модрина
25	<i>Mycosphaerella populorum</i> G.E. Thompson	MYCOPP	Септоріоз, плямистість листя, рак, опік тополі
26	<i>Ophiostoma wageneri</i> (Goheen & Cobb) Harrington	LEPGWA	Почорніння коріння
27	<i>Phialophora cinerescens</i> (Wollenweber) van Beyma	PHIACI	Фіалофорне в'янення гвоздики
28	<i>Phellinus weirii</i> (Murrill) R.L. Gilbertson	INONWE	Жовта кільцева гниль
29	<i>Phoma andigena</i> Turkensteen	PHOMAN	Чорний опік, фомозна плямистість листя картоплі
30	<i>Phyllosticta solitaria</i> Ellis & Everhart	PHYSSL	Плямистість яблуні
31	<i>Phymatotrichopsis omnivora</i> (Duggar) Hennebert	PHMPOM	Техаська коренева гниль
32	<i>Phytophthora fragariae</i> Hickman	PHYTFR	Фітофтороз коренів суниці
33	<i>Puccinia horiana</i> P. Hennings	PUCCHN	Біла іржа хризантем

34	<i>Stenocarpella macrospora</i> (Earle) Sutton	DIPDMC	Диплодіоз кукурудзи
35	<i>Stenocarpella maydis</i> (Berkeley) Sutton	DIPDMA	Диплодіоз кукурудзи
36	<i>Thecaphora solani</i> (Thirumulachar & O'Brien) Mordue	THECSO	Сажка картоплі
37	<i>Tilletia indica</i> Mitra	NEOVIN	Індійська сажка пшениці

Бактеріальні хвороби

1	<i>Acidovorax citrulli</i> (Schaad et al.)	PSDMAC	Бактеріальна плямистість гарбузових
2	<i>Burkholderia caryophylli</i> (Burkholder) Yabuuchi et al.	PSDMCA	Бактеріальний вілт гвоздики
3	<i>Ralstonia solanacearum</i> (Smith) Yabuuchi et al.	PSDMSO	Бура гниль картоплі
4	<i>Xanthomonas campestris</i> pv. <i>hyacinthi</i> (Wakker) Dovson.	XANTCA	Жовта хвороба гіацинтів
5	<i>Xanthomonas oryzae</i> pv. <i>oryzae</i> (Ishyama) Swings et al.	XANTOR	Бактеріальний опік рису
6	<i>Xanthomonas oryzae</i> pv. <i>oryzicola</i> (Fang et al.) Swings et al.	XANTTO	Бактеріальна строкатість рису
7	<i>Xylella fastidiosa</i> Wells et al.	XILLFA	Бактеріоз винограду (хвороба Пірса)
8	<i>Xylophilus ampelinus</i> (Panagopoulos) Willems et al.	XANTAM	Бактеріальне в'янення винограду

Вірусні хвороби

1	Cherry little cherry closterovirus	LCHVOO	Клостеровірус дрібноплідності вишні (черешні)
---	------------------------------------	--------	---

2	Cherry rasp leaf nepovirus	CRLVOO	Неповірус рашпілеподібності листя черешні
3	Chrysanthemum stem necrosis tospovirus	CSNVOO	Тосповірус некрозу стовбура хризантем
4	Chrysanthemum stunt pospoviroid	CSVDOO	Віроїд уповільнення росту хризантем
5	Impatiens necrotic spot tospovirus	INSVOO	Тосповірус некротичної плямистості
6	Peach rosette mosaic nepovirus	PRMVOO	Мозаїка розеток персика
7	Potato Andean mottle comovirus	APMOVO	Комовірус андійської плямистості картоплі
8	Potato black ringspot nepovirus	PBRsVO	Вірусна чорна кільцева плямистість картоплі
9	Potato yellow dwarf nudeorhabdovirus	PYDVOO	Рабдовірус жовтої карликовості картоплі
10	Potato yellow vein crinivirus	PYVVOO	Вірус пожовтіння жилок листя картоплі
11	Raspberry ringspot nepovirus	RPRSVO	Неповірус кільцевої плямистості малини
12	Strawberry latent C virus	STLCVO	Латентна С-вірусна хвороба суниці
13	Tobacco ringspot nepovirus	TRSVOO	Неповірус кільцевої плямистості тютюну
14	Tomato ringspot nepovirus	TORSVO	Неповірус кільцевої плямистості томатів

Бур'яни

1	<i>Ambrosia psilostachya</i> D.C.	AMBCU	Амброзія багаторічна
2	<i>Ambrosia trifida</i> L.	AMBTR	Амброзія трироздільна
3	<i>Bidens pilosa</i> L.	VIDPI	Черета волосиста
4	<i>Bidens bipinnata</i> L.	VIDBI	Черета двічіпірчаста
5	<i>Helianthus californicus</i> D.C.	HELCA	Соняшник каліфорнійський
6	<i>Helianthus ciliaris</i> D.C.	HELCI	Соняшник війчастий
7	<i>Ipomoea lederacae</i> L.	IPOHE	Іпомея плющоподібна

8	<i>Ipomoea lacunosa</i> L.	IPOLA	Іпомея ямчаста
9	<i>Iva axillaris</i> Pursh.	IVAAX	Бузинник пазушний
10	<i>Polygonum pensylvanicum</i> L.	POLPY	Гірчак пенсільванський
11	<i>Raimannia laciniata</i> Hill.	OEOLA	Райманія розсічена
12	<i>Solanum carolinense</i> L.	SOLCA	Паслін каролінський
13	<i>Solanum elaeagnifolium</i> Cav.	SOLEL	Паслін лінійнолистий
14	<i>Solanum triflorum</i> Nutt.	SOLTR	Паслін триквітковий
15	<i>Striga lutea</i> Lour.	STRLU	Стрига жовта
16	<i>Striga euphrasioides</i> Benth.	STRAN	Стрига очанкоподібна
17	<i>Striga hermontica</i> Benth.	STRHE	Стрига єгипетська

СПИСОК А2

Карантинні організми, обмежено поширені в Україні Комахи

1	<i>Diabrotica virgifera virgifera</i> Le Conte	DIABVI	Західний кукурудзяний жук
2	<i>Frankliniella occidentalis</i> Perg.	FRANOC	Західний квітковий трипс
3	<i>Hyphantria cunea</i> Drury	HYPHCU	Американський білий метелик
4	<i>Phthorimaea operculella</i> Zeli.	PHTOOP	Картопляна міль
5	<i>Tuta absoluta</i> Meyr.	GNORAB	Південноамериканська томатна міль

Нематоди

1	<i>Globodera rostochiensis</i> (Wollenweber) Behrens	NETDRO	Золотиста картопляна нематода
---	--	--------	-------------------------------

Грибні хвороби

1	<i>Mycosphaerella linicola</i> Naumov	MYCOLN	Пасмо льону
2	<i>Synchytrium endobioticum</i> (Schilbersky) Percival	SYNCEN	Рак картоплі

Бактеріальні хвороби

1	<i>Erwinia amylovora</i> (Burrill) Winslow et al.	ERWIAM	Бактеріальний опік плодових
---	--	--------	--------------------------------

Вірусні хвороби

1	Beet necrotic yellow vein furovirus	BNYVVO	Вірусне некротичне пожовтіння жилок цукрового буряку (ризоманія)
2	Plum pox potyvirus	PPVOOO	Потівірус шарки сливи (віспа)

Бур'яни

1	<i>Acroptilon repens</i> L.	CENRE	Гірчак повзучий (степовий)
2	<i>Ambrosia artemisiifolia</i> L.	AMBEL	Амброзія полинолиста
3	<i>Cenchrus pauciflorus</i> Benth. = <i>C. tribuloides</i> L.	CCHPA	Ценхрус якірцевий (малоквітковий)
4	<i>Cuscuta alba</i> J. Presl et C. Presl	CVCAL	Повитиця біла
5	<i>Cuscuta approximata</i> Bab.	CVCAP	Повитиця зближена
6	<i>Cuscuta australis</i> R.Br.	CVCAU	Повитиця південна
7	<i>Cuscuta basarabica</i> Buia	CVCAS	Повитиця бесарабська
8	<i>Cuscuta campestris</i> Yunck.	CVCCA	Повитиця польова
9	<i>Cuscuta epilinum</i> Weihe	CVCEP	Повитиця льонова
10	<i>Cuscuta epithymum</i> L.	CVCEY	Повитиця чебрецева
11	<i>Cuscuta europaea</i> L.	CVCEU	Повитиця європейська
12	<i>Cuscuta gronovii</i> Willd.	CVCGR	Повитиця Гронова
13	<i>Cuscuta lupuliformis</i> Krock.	CVCLU	Повитиця хмелеподібна
14	<i>Cuscuta monogyna</i> Vahl.	CVCMO	Повитиця одностовпчикова
15	<i>Cuscuta suaveolens</i> Ser.	CVCSU	Повитиця запашна
16	<i>Cuscuta trifolii</i> Bab.	CVCTR	Повитиця конюшинна

17	<i>Cuscuta viciae</i> Schultz	CVCVI	Повитиця викова
18	<i>Cuscuta Lehmanniana</i> Bge.	CVCLE	Повитиця Лемана
19	<i>Sorghum halepense</i> (L.) Pers.	SORHA	Сорго алепське (гумай)
20	<i>Solanum rostratum</i> Dunal.	SOLRS	Паслін колючий

СПИСОК АЗ
Регульовані некарантинні шкідливі організми
Комахи

1	<i>Lopholeucaspis japonica</i> Cock.	LOPLJA	Японська паличкоподібна щитівка
2	<i>Quadraspidiotus</i> <i>perniciosus</i> Comst	QUADPE	Каліфорнійська щитівка
3	<i>Viteus vitifolii</i> Fitch.	VITEVI	Виноградна філоксера

Нематоди

1	<i>Ditylenchus destructor</i> Thome	DITYDE	Стеблова нематода картоплі
2	<i>Ditylenchus dipsaci</i> Filipjev	DITYDI	Стеблова нематода

Бактеріальні хвороби

1	<i>Clavibacter</i> <i>michiganensis</i> subsp. <i>sepedonicum</i> (Spieckermann & Kotthoff)	CORBSE	Кільцева гниль картоплі
2	<i>Xanthomonas arboricola</i> pv. <i>pruni</i> (Smith) Vauterin et al.	XANTPR	Бактеріальна плямистість листя кісточкових
3	<i>Xanthomonas vesicatoria</i> (ex <i>Doidge</i>) Vauterin et al.	XANTVE	Чорна бактеріальна плямистість пасльонових

Вірусні хвороби

1	Potato spindle tuber pospiviroid	PSTVDO	Віроїд веретеноподібності бульб картоплі
2	Tomato spotted wilt tospovirus	TSWVDO	Вірус плямистості томата (вілт)

Бур'яни

1	<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	AILAL	Айлант найвищий (китайський ясен)
---	---	-------	--------------------------------------

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Зовнішній карантин рослин	4
1.1. Обов'язки держінспектора з карантину рослин під час догляду	7
1.2. Порядок введення і фітосанітарний контроль транспортних засобів, підконтрольних об'єктів і підкарантинних матеріалів, що прибувають в Україну	9
1.3. порядок оформлення документів на експорт рослинної продукції	10
2. Внутрішній карантин рослин	13
2.1. Організація та завдання внутрішнього карантину рослин	13
2.2. Встановлення карантинного етапу складів, посівів, насаджень, районів, областей шляхом їх обстеження	14
2.3. Порядок накладання та зняття карантину	15
2.4. Карантинні вимоги до розсадників	16
2.5. Правила проведення науково-дослідних робіт з карантинними організмами на території України	18
2.6. Обов'язки керівників сільськогосподарських органів, міністерств, відомств, організацій та громадян	20
Рекомендована література та інформаційні ресурси	22
Додатки	24

Укладачі: Станкевич Сергій Володимирович
Забродіна Інна Вікторівна

ЗОВНІШНІЙ І ВНУТРІШНІЙ КАРАНТИН РОСЛИН

Рекомендації до вивчення дисципліни

Редактор Л.І. Сібенкова
Коректор І.О. Бутильська
Комп'ютерний набір і верстка С.В. Станкевич

Підп. до друку 04.11.2020. Формат 60 × 84 1/16. Гарнітура Таймс.
Друк офсет. Обсяг: 2,2 ум. друк. арк.; 2,0 обл.-вид. арк. Тираж 100.

Виробник – редакційно-видавничий відділ Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва, 62483, Харківська обл., п/в «Докучаєвське-2», навч. містечко ХНАУ, тел. 99-72-70.
E-mail: office@knu.kharkov.ua

Виготовлювач – дільниця оперативного друку ХНАУ